

І. В. Дробуш

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
Інституту права імені І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»
ORCID ID: 0000-0002-0006-8676

РОЛЬ МЕДІАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ ПІД ЧАС УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ ПРО РОЗМІЩЕННЯ ПОЛІГОНІВ І СМІТТЄЗВАЛИЩ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

У статті досліджено проблему розміщення полігонів і сміттєзвалищ у межах територіальних громад України як багатовимірне екологічне, правове та соціальне явище. Автором встановлено, що більшість наявних підходів до управління відходами залишаються фрагментарними, що зумовлює виникнення системних конфліктів між місцевими радами, екологічними структурами, бізнесом і населенням. Проаналізовано динаміку утворення відходів, стан полігонів та особливості громадської участі у процесах погодження рішень. У статті простежено, як дефіцит комунікацій і невизначеність повноважень між органами влади створюють підґрунтя для ескалації соціально-екологічних суперечностей.

Автором охарактеризовано типологію спорів, що виникають у зв'язку з розміщенням відходів, виокремлено земельно-правові, адміністративно-процедурні, соціально-екологічні та інвестиційні категорії конфліктів, кожна з яких має власну правову природу та соціальний контекст. У статті проаналізовано судову практику, яка демонструє, що формальне дотримання процедур не забезпечує реального врахування інтересів громад. Автором акцентовано увагу на соціальному аспекті проблеми: дефіцит довіри до влади, низький рівень участі населення у громадських слуханнях і феномен «екологічної недовіри» формують бар'єри для реалізації екологічних програм.

У статті розглянуто потенціал медіації як альтернативного механізму врегулювання спорів, заснованого на діалозі, взаємоповазі та досягненні компромісу. Автором запропоновано інтеграцію медіації у процеси ухвалення екологічно значущих рішень, створення центрів медіації при громадах і залучення фахівців із правовою та екологічною компетенцією. Зроблено висновок, що використання медіаційних підходів сприятиме зміцненню довіри, скороченню судових конфліктів і переходу до моделі консенсусного врядування, де інтереси громади, влади та бізнесу узгоджуються на засадах партнерства.

Ключові слова: територіальна громада, місцеве самоврядування, управління відходами, полігони, сміттєзвалища, конфлікти, медіація, медіатор, право на безпечне довкілля, екологічна безпека, комунікація, громадська участь, консенсусне врядування, громадські слухання.

Постановка проблеми. Проблема розміщення сміттєзвалищ і полігонів твердих побутових відходів у межах територіальних громад залишається однією з найгостріших екологічних і соціальних проблем України. За даними Національного плану управління відходами до 2033 року [1] в Україні функціонує близько 5,7 тисячі полігонів і звалищ загальною площею понад 8 тисяч гектарів, з яких 163 об'єкти (2,8%) є перевантаженими, 693 (12%) не відповідають вимогам екологічної безпеки, а 1939 потребують

рекультивациі. Щороку утворюється понад 7 мільйонів тон побутових відходів, з яких лише близько 10% переробляються або утилізуються, зокрема 1,66% спалюються, а 8,24% надходять на сміттєпереробні лінії чи пункти вторинної сировини. Решта 90% продовжують захоронюватися на полігонах, що призводить до деградації земель, забруднення ґрунтових вод і повітря. Водночас понад 2,6 мільйона громадян щороку залучаються до заходів із ліквідації несанкціонованих звалищ, кількість яких залишається значною.

В процесі розміщення сміттєзвалищ та полігонів нерідко порушується право на безпечне для життя та здоров'я довкілля людей, як тих, що проживають у місцевості де розміщуються такі об'єкти, так і у тих, що проживають більш віддалено. Одним із способів реалізації права на безпечне довкілля кожного є дотримання законодавства, щодо поводження з відходами.

Водночас гостро постає соціальний вимір цієї проблеми. Процеси погодження нових полігонів часто супроводжуються протестами, судовими позовами та зростанням недовіри до органів місцевого самоврядування. Громади дедалі частіше відчувають, що їхня думка ігнорується, а процедура громадських слухань або оцінки впливу на довкілля зводиться до формальності. У результаті конфлікти переходять у тривалу фазу протистояння, де рішення ухвалюються під тиском, а не через консенсус. Експерти вказують, що слабкість локальних планів управління відходами та розмитість повноважень між місцевими радами, виконками і державними екологічними структурами створюють правовий вакуум, у якому будь-яке рішення може бути оскаржене. Це призводить до затримок у впровадженні екологічних програм і підриває довіру до системи врядування. У таких умовах спори, що виникають у зв'язку з розміщенням полігонів і сміттєзвалищ, можуть розглядатися не лише в судовому порядку, а й вирішуватися за допомогою альтернативних способів, зокрема медіації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасна наукова дискусія щодо правового регулювання управління відходами та екологічної безпеки територіальних громад зосереджена на поєднанні адміністративно-правових і комунікаційних механізмів у вирішенні конфліктів навколо полігонів і сміттєзвалищ. У статті Наталії Мазур і Оксани Кушнір «Нормативно-правова база розвитку циркулярної економіки в Україні» (2024) [2] зазначено, що розвиток системи управління відходами потребує комплексного підходу, узгодження законодавчих норм і стимулювання екологічних ініціатив громад та бізнесу.

Правові засади поводження з відходами на місцевому рівні досліджено у праці Віктора Ладиченка, Ольги Мельничук, Людмили Головки та Оксани Бурмак «Управління відходами на місцевому рівні в ЄС та Україні» (2020) [3]. Автори підкреслюють важливість адаптації українського законодавства до вимог Директиви 2008/98/ЄС і ролі органів місцевого самоврядування у впровадженні принципів європейської моделі управління відходами. Недостатній

контроль за дотриманням екологічних норм, на їхню думку, призводить до зростання кількості конфліктів між громадами та суб'єктами господарювання.

Марія Краснова, Юлія Краснова, Людмила Головка та Тетяна Кондратюк у статті «Правові проблеми впровадження оцінки впливу на довкілля в Україні: Критичний огляд» (2021) [4] аналізують проблеми правозастосування у сфері оцінки впливу на довкілля, вказуючи на обмеженість переліку діяльності, що підлягає оцінці, і недосконалість процедур участі громадськості. Авторки вважають, що правові прогалини у сфері екологічного оцінювання ускладнюють захист інтересів територіальних громад під час погодження екологічно небезпечних об'єктів.

Питання активізації громадськості у вирішенні екологічних проблем розглянуто у дослідженні Іллі Петрова «Екологічний активізм в Україні: Повсякденні проблеми як причини громадянської мобілізації» (2022), де зазначено, що громадський тиск і нестача діалогу з владою стають головними причинами ескаляції конфліктів у громадах.

Отже, узагальнення результатів цих праць свідчить про посилення ролі громад у системі екологічного врядування. У розглянутих роботах підкреслено, що ефективне вирішення екологічних спорів потребує не лише удосконалення матеріального права, а й застосування комунікаційних механізмів, серед яких медіація може стати ключовим інструментом запобігання конфліктам у сфері управління відходами та підвищення довіри до місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Проблема розміщення сміттєзвалищ у межах територіальних громад безпосередньо пов'язана з недосконалістю нормативно-правової бази у сфері управління відходами. Основним актом, який регулює цю сферу, є Закон України «Про управління відходами» від 20.06.2022 № 2320-IX [5], який визначає повноваження центральних і місцевих органів влади, вводить ієрархію управління відходами та встановлює обов'язок розробки Національного і регіональних планів управління відходами. Водночас закон не врегульовує деталізовано процедури узгодження місць розміщення полігонів між громадами, обласними адміністраціями та державними природоохоронними органами, що зберігає підґрунтя для конфліктів і колізій. Прийняття закону наблизило українське законодавство до вимог ЄС, зокрема Директиви 2008/98/ЄС «Про відходи та про скасування деяких Директив» [6].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР [7] визнає повноваження органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою, екологічної безпеки та управління комунальною власністю. Попри надане громадам право самостійно вирішувати питання місцевого значення, закон не встановлює спеціальних процедур ухвалення рішень щодо розміщення полігонів і не передбачає обов'язкових консультацій із громадянами. Унаслідок цього рішення часто приймаються без належного врахування громадської позиції, що спричиняє локальні протести й судові спори.

Значний вплив на формування екологічної політики та практики врядування мають Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII [8] і Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354-VIII [9]. Перший із них установлює правові засади оцінювання впливу окремих проєктів на довкілля, що є обов'язковим елементом під час планування будівництва чи модернізації полігонів твердих побутових відходів. Другий регламентує здійснення стратегічної екологічної оцінки для державних і місцевих планів, програм і стратегій, спроможних впливати на стан навколишнього середовища.

Проте судова та управлінська практика свідчить, що зазначені процедури нерідко зводяться до формального виконання вимог закону без забезпечення реальної участі громадськості у процесі ухвалення рішень. Наявна тенденція до фрагментації проєктів на окремі етапи з метою уникнення повної оцінки впливу створює передумови для спотворення екологічних висновків і зниження ефективності контролю за наслідками господарської діяльності.

На практиці трапляються випадки, коли місцеві ради ухвалюють рішення про створення або розширення полігонів твердих побутових відходів без належного погодження з обласними органами влади чи без повного комплексу екологічних висновків, передбачених законодавством. Такі рішення стають предметом судового оскарження, однак судовий розгляд, як правило, зосереджується на перевірці формального дотримання процедурних вимог, не охоплюючи змістовного аналізу соціально-екологічних наслідків і характеру взаємовідносин між сторонами конфлікту. Унаслідок цього судові рішення не сприяють усуненню підстав для подальших протистоянь, оскільки не зачіпають системну проблему дефіциту комунікації та довіри між органами влади й територіальними громадами.

Додатково ситуацію ускладнює відсутність у більшості територіальних громад затверджених планів управління відходами, передбачених Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів» від 27.12.2024 № 1353-р [1]. Брак таких документів призводить до ухвалення ситуативних рішень, які не враховують довгострокові екологічні наслідки та позицію громадськості. Це суперечить принципам екологічної демократії та підвищує ризик виникнення нових конфліктів навколо розміщення об'єктів поводження з відходами.

У сукупності зазначені прогалини нормативного регулювання формують передумови для правової невизначеності, у межах якої рішення органів місцевого самоврядування часто стають предметом суспільного оскарження. Саме ця невизначеність породжує типові конфлікти у сфері розміщення відходів, різні за своєю правовою природою та соціальними наслідками.

Типологія спорів, що виникають у процесі розміщення та експлуатації полігонів твердих побутових відходів, відображає багаторівневий характер взаємодії правових, адміністративних і соціально-економічних чинників. У межах таких спорів виокремлюються основні категорії, зокрема земельно-правові, екологічно-соціальні, адміністративно-процедурні та інфраструктурно-інвестиційні конфлікти. Кожен із цих різновидів має власну правову природу, специфіку суб'єктного складу та різний ступінь впливу на систему місцевого врядування. Водночас спільною передумовою їх виникнення виступає дефіцит ефективних комунікаційних механізмів між органами публічної влади, територіальними громадами та суб'єктами господарювання у сфері управління відходами, що ускладнює формування збалансованих управлінських рішень.

Земельно-правові спори часто виникають під час відведення земельних ділянок або реалізації проєктів з реконструкції полігонів твердих побутових відходів. Найчастіше вони пов'язані з порушенням вимог Земельного кодексу України та Закону України «Про управління відходами» [10,5], недоліками у підготовці документації та невизначеністю повноважень. Показовою є справа № 910/3646/22 [11], у якій прокурор в інтересах держави оскаржував законність рішень, пов'язаних із реконструкцією полігону ТПВ № 5 у селі Підгірці Київської області. Суд встановив наявність порушень у технічній та екологічній частині проєкту, зокрема виявлення

фільтрату й нестабільності ґрунту, що свідчить про неналежне виконання будівельних норм і недосконалість контролю за землекористуванням. Ця справа відображає характерну для галузі колізію між формальним дотриманням процедур і реальними екологічними ризиками.

Екологічно-соціальні спори виникають через порушення санітарних вимог, забруднення довкілля та відсутність належного екологічного контролю. Вони мають колективний характер, часто супроводжуються протестами й відображають напруження між громадами та органами влади. Громадські організації, зокрема «Екодія» та «Zero Waste Lviv», систематично порушують питання прозорості управління відходами та належного виконання екологічних програм. Їхня діяльність сприяє формуванню механізмів громадського моніторингу, підвищує поінформованість населення і стимулює взаємодію громадянського суспільства з органами місцевого самоврядування у сфері екологічної безпеки.

Адміністративно-процедурні спори найчастіше пов'язані з недотриманням вимог Законів України «Про оцінку впливу на довкілля» та «Про стратегічну екологічну оцінку» [8; 9]. Суди неодноразово визнавали незаконними рішення органів влади через формальне проведення публічних слухань або неналежне інформування населення. Показовою є постанова Касаційного адміністративного суду від 18.03.2024 у справі № 640/24964/20 [12], у якій суд скасував висновок з оцінки впливу на довкілля через відсутність належної участі громадськості та ігнорування зауважень громадських організацій. Це рішення підкреслює важливу роль громадянського суспільства у забезпеченні прозорості екологічного врядування та контролю за дотриманням процедур участі населення у прийнятті екологічно значущих рішень.

Інфраструктурно-інвестиційні конфлікти у сфері поводження з відходами характеризуються переважно економічною природою та виникають у ситуаціях, коли територіальні громади виявляють спротив реалізації інвестиційних проєктів, пов'язаних із будівництвом чи модернізацією сміттєпереробних об'єктів. Причини таких конфліктів полягають у низькому рівні довіри до інвесторів, недостатній прозорості прийняття рішень, а також у побоюваннях щодо можливого погіршення стану довкілля та здоров'я населення. У багатьох випадках заперечення громад не спрямоване проти самої ідеї інвестиційного розвитку, а є реакцією на відсутність достовірної інформації про екологічні ризики, механізми контролю чи соціальні компенсації.

Аналіз таких категорій спорів показує, що формальне дотримання юридичних процедур не забезпечує суспільного схвалення управлінських рішень, якщо територіальні громади не залучені до процесу їх формування. Відсутність відкритого діалогу та системи попереднього узгодження інтересів перетворює технічно-організаційні питання на конфлікти соціальних і екологічних цінностей.

Соціально-екологічний аспект спорів щодо розміщення відходів охоплює вплив екологічної ситуації на якість життя населення та рівень довіри до органів влади. Перевантажені полігони твердих побутових відходів призводять до погіршення стану ґрунтів, підземних вод і повітря. За даними Міністерства охорони здоров'я України [13], у рамках дослідження ситуації з відходами в умовах воєнного стану встановлено підвищення концентрацій метану та аміаку поблизу великих полігонів, що має прямий вплив на захворюваність органів дихання.

Соціальний вимір конфліктів у сфері розміщення відходів виявляється у стійкому дефіциті довіри між громадянами та місцевими органами влади. Згідно з аналітичним звітом DiXi Group «Україна майбутнього: довкілля, енергетика та повоєнна відбудова очима громадян» (2024) [14], понад половина опитаних громадян не довіряє місцевим органам у питаннях екологічного контролю, а рівень участі у громадських слуханнях не перевищує 15 відсотків. Така ситуація породжує феномен «екологічної недовіри» стан, за якого громадяни схильні сприймати результати екологічних експертиз як упереджені або недостатньо прозорі, що зумовлює зростання протестної активності та ускладнює реалізацію інвестиційних ініціатив у сфері поводження з відходами.

Комунікативна структура цих конфліктів зазвичай включає місцеві ради, представників бізнесу, екологічні інспекції, державні агенції та громадських активістів. Відсутність нейтрального майданчика для діалогу перетворює обговорення технічних рішень на конфлікт цінностей, де кожна сторона захищає власну позицію без готовності до компромісу. Це посилює поляризацію в громадах і затримує ухвалення екологічно безпечних рішень.

Описанні вище конфлікти можуть вирішуватись не лише в судовому порядку, але і з допомогою медіації як альтернативного способу вирішення конфліктів. Як спосіб вирішення спорів щодо розміщення сміттєзвалищ і зберігання відходів медіація має значний потенціал, оскільки поєднує правову аргумента-

цію з комунікаційним підходом. Відповідно до нормативного визначення медіації, наданого в Законі України «Про медіацію» від 16.11.2021 № 1875-IX [15], медіація ставить за мету запобігання виникненню спору або врегулювання спору між сторонами конфлікту.

На відміну від судового розгляду, який завершується рішенням однієї сторони на користь іншої, медіація передбачає досягнення компромісу. Медіатор може допомогти громадам і представникам влади дійти згоди щодо питання компенсацій, укладення соціально-екологічних угод, проведення екологічного моніторингу або розробки програм благоустрою.

Для України актуально інтегрувати медіаційні підходи в чинні процедури громадських слухань. На практиці це може відбуватися через створення незалежних фасилітаторних груп при місцевих радах або центрах медіації, які забезпечують нейтральний формат обговорення між владою, бізнесом і громадою. Така форма роботи допоможе перетворити громадські слухання з формальної консультації на інструмент діалогу. Застосування медіації також зменшує фінансові витрати на судові процеси, скорочує час вирішення конфліктів і підвищує рівень довіри до місцевої влади.

Умовою ефективності є підготовка медіаторів з базовою екологічною освітою, які розуміють специфіку поводження з відходами, а також створення правових механізмів для офіційного залучення таких фахівців до процесів планування та оцінювання екологічних рішень.

Запровадження медіаційних механізмів у межах територіальних громад доцільно розглядати як елемент системи місцевого врядування у сфері екологічних спорів. На практичному рівні ефективним є створення спеціалізованих секцій з екологічних питань, що можуть функціонувати як консультативно-дорадчі підрозділи при органах місцевого самоврядування. Такі утворення забезпечують нейтральне посередництво між громадою, владою та бізнесом, сприяючи координації консультаційних процесів і переговорів у справах, пов'язаних із розміщенням полігонів, будівництвом сміттєпереробних об'єктів чи впровадженням програм поводження з відходами.

Для ефективної роботи медіації потрібні законодавчі зміни, які дозволять офіційно залучати медіаторів до процесу розробки детальних планів території, екологічних програм і місцевих стратегій управління відходами.

Ключовим напрямом є підготовка фахівців-медіаторів з екологічною або правовою

освітою, які розуміють специфіку екологічних процесів і володіють навичками комунікації в кризових ситуаціях. Розвиток локальних «платформ довіри» при громадах. Це постійні групи, які об'єднують представників влади, громадськості та експертів. Цей розвиток може стати основою для запобігання конфліктам ще до їх ескалації. Інтеграція інституту медіації у процеси децентралізації здатна посилити участь громад у прийнятті рішень і підвищити стійкість системи місцевого врядування.

Висновки. Спори щодо розміщення сміттєзвалищ у межах територіальних громад засвідчують наявність глибокої проблеми, яка безпосередньо впливає на реалізацію права людини на безпечне довкілля. Її поява зумовлена відсутністю дієвих каналів комунікації між органами місцевого самоврядування, громадськістю та екологічними організаціями, що призводить до фрагментарності рішень, низької довіри та обмеженої участі громадян у процесах ухвалення екологічно значущих рішень. Подолання цієї кризи можливе через запровадження медіації як інструменту конструктивного діалогу, що дозволяє забезпечити рівність сторін, узгодження інтересів та формування культури співучасті у вирішенні екологічних питань. Медіація здатна не лише зменшити соціальну напругу й кількість судових спорів, а й сприяти відновленню довіри та зміцненню правових засад екологічної безпеки територіальних громад.

Список використаної літератури:

1. Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2024-r#Text> (дата звернення: 19.01.2025).
2. Mazur N., Kushnir O. Regulatory and legal framework for the development of the circular economy in ukraine. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. No. 16. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-03-03>.
3. Waste management at the local level in the EU and ukraine / V. Ladychenko et al. *European journal of sustainable development*. 2020. Vol. 9, no. 1. P. 329. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n1p329>.
4. Legal problems in the implementation of the environmental impact assessment in ukraine: a critical review / M. Krasnova et al. *Grassroots journal of natural resources*. 2021. Vol. 4, no. 2. P. 91–102. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.040207>.

5. Про управління відходами : Закон України від 20.06.2022 № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (дата звернення: 19.01.2025).
6. Європейський Парламент і Рада. Директива 2008/98/ЄС «Про відходи та про скасування деяких Директив» від 19 листопада 2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-08#Text (дата звернення: 19.01.2025).
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 19.01.2025).
8. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 19.01.2025).
9. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 19.01.2025).
10. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 19.01.2025).
11. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 06.09.2023 у справі № 910/3646/22 (щодо реконструкції та технічного переоснащення полігону твердих побутових відходів № 5 в с. Підгірці Київської області). URL: <https://clarity-project.info/court/decision/113523889> (дата звернення: 19.01.2025).
12. Постанова Касаційного адміністративного суду від 18.03.2024 у справі № 640/24964/20 (щодо порушення процедури оцінки впливу на довкілля під час діяльності зі збирання та знешкодження небезпечних відходів). URL: https://protocol.ua/ua/1_vid_18_03_2024_roku_u_spravi_640_24964_20 (дата звернення: 19.01.2025).
13. Міністерство охорони здоров'я України. Проблема управління відходами в Україні в контексті військової агресії російської Федерації. 2024. URL: <https://health.gov.ua/en/structure/research-departments/laboratory-of-soil-and-waste-hygiene/04-07-2024-the-problem-of-waste-management/> (дата звернення: 19.01.2025).
14. DiXi Group. Ukraine of the Future: Environment, Energy, and Post-War Reconstruction through the Eyes of Citizens. Kyiv: DiXi Group, 2024. URL: <https://rac.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/racse-ukraine-of-the-future-survey-2024-eng.pdf> (дата звернення: 19.01.2025).
15. Про mediaцію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

Drobush I. V. The role of mediation in ensuring public participation in decision-making on the siting of landfills and waste disposal sites within territorial communities of Ukraine

The article examines the issue of locating landfills and waste disposal sites within the territorial communities of Ukraine as a multidimensional environmental, legal, and social phenomenon. The author finds that most existing approaches to waste management remain fragmented, resulting in systemic conflicts among local councils, environmental agencies, businesses, and residents. The dynamics of waste generation, the condition of landfills, and the features of public participation in decision-making processes are analyzed. The article traces how communication gaps and unclear distribution of powers among authorities create grounds for escalating socio-environmental disputes.

The author characterizes the typology of conflicts arising from waste management, distinguishing land-law, administrative-procedural, socio-environmental, and investment categories, each with its own legal nature and social context. Judicial practice is analyzed, showing that formal compliance with procedures does not guarantee real consideration of community interests. The study emphasizes the social dimension of the problem: a lack of trust in authorities, low public participation in hearings, and the phenomenon of "environmental mistrust" create barriers to implementing environmental programs.

The article explores the potential of mediation as an alternative mechanism for resolving disputes based on dialogue, mutual respect, and compromise. The author proposes integrating mediation into decision-making processes of environmental significance, establishing community-based mediation centers, and involving professionals with legal and environmental expertise. It is concluded that applying mediation approaches will strengthen trust, reduce judicial conflicts, and promote a model of consensus governance in which the interests of communities, authorities, and businesses are harmonized on the principles of partnership.

Key words: territorial community, local self-government, waste management, landfills, waste disposal sites, conflicts, mediation, mediator, right to a safe environment, environmental security, communication, public participation, consensus governance, public hearings.